

”Onko toisen terroristin toisen vapaus-taistelija?”

Mitä tiedämme terrorismista. Leena Malkki. Kustannusyhtiö Otava, Helsinki 2020. 365 s.

Elämme maailmassa, jossa jo huomisen enustaminen on haastavaa. Auvoinen oloimme saattaa katketa yhtäkkiä ulkoiseen uhkaan tai tekoon, joka saa ajatukset, ihmisryhmät ja jopa valtiot pois raiteiltaan. Lähihistoriasa tällainen ulkoinen uhka – tässä terroriteko – tapahtui USA:ssa vuosituhaten alussa, kun 11.9.2001 maa joutui terroristisen hyökkäyksen kohteeksi. Yhdysvaltojen hallitus kiristi terrorismin vastaisia toimiaan nopeasti. Maassa hyväksyttiin Patriot Act -laki, joka antoi viranomaisille oikeuden pidättää kansalliseksi uhkaksi oletettuja ulkomaalaisia määräämättömäksi ajaksi ilman oikeudenkäyntiä. Presidentti Bush julisti terrorismin vastaiseen sodan, joka eskaloitui hyökkäyksen Afganistaniin syksyllä 2001. Kuubassa sijaitseva Guantanamo Bayn leiri tuli kuuluisaksi siitä, että sinne vietiin pidätettyjä, joista osa todettiin vuosien jälkeen syyttömiksi.

Uusi lehti kääntyi läntisten maiden terrorismitodellisuudessa. Terrorismi yhdistettiin voimakkaasti islamin uhkaan. Euroopan unioni teki myös nopeasti omat terrorismin tunnusmerkistöön liittyvät puitepäätöksen-

sä, jotka veloitettiin liittämään kansallisiin lainsäädäntöihin. Suomen rikoslakiin lisätiinkin EU-ohjeistuksen mukaisesti terrorismiin liittyvät luku 34a vuonna 2003. Turun puukotustapahtuma elokuussa 2017 oli ensimmäinen, johon tuomio annettiin kyseisen lainsäädännön perusteella.

Leena Malkki on terrorismin ja poliittisen väkivallan tutkimukseen perehtynyt dosentti ja yliopistonlehtori Eurooppa-tutkimuksen keskuksessa Helsingin yliopistossa. Kun maailmalla tapahtuu terrorismiin viittaava teko tai tapahtuma, on Leena Malkin asiantuntemus ja rauhallisuutta huokuva olemus toimittajien pyörytyksessä. Malkki toimii myös Valtiotieteellisen yhdistyksen Poliitikasta-lehden päätoimittajana. Haluan tuoda esille kirjoittajasta hänen journalistisen puolensa, sillä tarkasteltava kirja on tyypillinen tietokirja, joka sisältää paljon viitteisiin perustuvaa tutkimustietoa. Ajoittain kuitenkin mutkat saatetaan oikaista, ja tekijä esittää tietoa ilman sen suurempia lähdemerkintöjä. Tämä ei juurikaan vähennä teoksen uskottavuutta, mutta selvästi parantaa sen luettavuutta.

Julkaistu jakaantuu selkeästi yhdeksään päälukuun, joista neljä ensimmäistä liittyy terrorismikäsitteen ja -toiminnan taustoitukseen. Sanojen etymologiasta kiinnostuneena olisin aloittanut itse terrori-sanasta, joka nojautuu latinan kielen sanaan terror, suomeksi kauhu. Kyseessä on siis kauhun tuottaminen. Kolmessa seuraavassa luvussa keskitytään terrorismin ja radikalisoitumisen syy- ja seuraustekijöihin. Kahdessa viimeisessä luvussa (luvut 8 ja 9) tarkastellaan terrorismin loppumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä toiminnan tulevaisuutta.

Jos hakee kirjasta eksaktia määritelmää terrorismikäsitteelle, saa lukija tutkailla teosta tarkalla sihdillä. Malkki esittää selkeästi, mitkä ovat terrorismin neljä ydinpiirrettä laajan määritelmän mukaan tarkasteltuina. Tällöin teolle on tunnusomaista a) suunnitelmallisuus, b) fyysisen tuhon toissijaisuus, c) teon poliittinen tai uskonnollinen tavoite ja d) teon kohteena ovat useimmiten siviilit, siis ns. tavallinen kansa.

Jotta tällainen ulkoinen viitekehys tarkentuisi, Malkki esittää myös ns. terrorismin suppean määritelmän. Tällöin valtioiden toiminta jätetään määrittelyn ulkopuolelle. Tämä on sinällään mielenkiintoista, koska toki tiedossamme on paljonkin valtiollisia tekoja, joiden motiivina on kauhun tuottaminen. Tällaisista muistettakoon atomipommitukset Japaniin tai Dresdenin tuhoaminen palopommituksella toisen maailmansodan loppumetreillä. Noissa kolmessa iskussa kuoli yhteensä 250 000 siviiliä. Tekijä antaa myös

useita esimerkkejä uudemmassa valtioterro-
rismista, jotka eivät ole suinkaan maille ja
niiden päättäjille kunniaksi.

Malkki esittelee perusteellisesti erilaisia
terrorismin tilastointiin perustuvia tietoläh-
teitä. Tässä suhteessa kirja palvelee lukijoi-
taan erinomaisesti. Ainakin minulle oli uutta
ja toisaalta innostavaa, miten monenlaisia
julkisia tietokantoja eri tutkijat tai institu-
tiot ovat keränneet. Luotettavin tietolähde
Länsi-Euroopan osalta lienee *Domestic Ter-
rorist Victims* -tietokanta (DTV, katso kirjan s.
101). Kaikilla tietokannoilla tai tilastoilla on
toki omat puutteensa, ja ne kirjoittaja ruotii
selkeästi. Niinpä DTV-tietokantaan on mer-
kitty vain kuolonuhreja vaatineet terroriteot
eikä niinkään kaikkia tapahtuneita iskuja.
Kirjassa on informaatiota useista muista-
kin tilastollisista lähteistä, joita tekijä sekä
esittelee että käyttää lukijaa hyödyntävällä
tavalla. Nostan tilastotiedoista esille mie-
lenkiintoisen kehityskaaren viideltä viimei-
seltä vuodelta. Tilastojen mukaan vuodesta
2014 terrori-iskut ovat lähes puoliintuneet,
samoin uhrien määrät huomattavasti las-
keneet (katso s. 121–130). Tästä huolimatta
terrorismin pelko on edelleen suuri. Malkki
näkee keskeiseksi syyksi sosiaalisen median
rummutuksen, joka tarjoaa paitsi autenttisia
silminnäkijähavaintoja, myös vääriä tarkoi-
tusperiä ruokkivaa disinformaatiota. Toki
mediallakin on osuutta asiaan: esimerkiksi
yhdistysvaltaisissa tiedotusvälineissä vuosi-
na 2006–2015 yksittäinen muslimin tekemä
terrori-isku sai mediajulkisuutta yli kolme
kertaa enemmän verrattuna tapaukseen, jon-
ka tekijä(t) oli ei-muslimi.

Leena Malkki on sekä kirjassaan että aikai-
semmassa artikkelissaan pohtinut syvällises-
ti, kenestä tulee terroristi. Yleistäen voidaan
todeta, että tähän ei ole mitään juurisyytä, eli
tältä osin kukin tapaus ja teko on omalla ta-
vallaan uniikki. Toki kirjoittaja valottaa taustatekijöitä, motiiveja, joita on löydetty teko-
jen takaa. Tällöin korostuvat tekijän käsitys
epäkohdista, kosto, jännityksen hakeminen,
sattuma, elämäntilanne (ajautuu tiettyyn
seuraan) jne. Edellä luetelluista taustateki-
jöistä ensimmäistä eli käsitystä epäkohdista
Malkki tarkastelee lähemmin siirtolaisuuste-
orioista tutulla *sosiaalisen deprivatian* käsit-
teellä. Tällöin terrorismin on todettu olevan
yhteydessä taloudellisen, poliittisen ja so-
siaalisen eriarvoisuuden kokemuksiin. Tämä
voidaan tulkita myös käsitteillä osattomuus
tai poissulkeminen. Hyväkään koulutus tai
ammattikokemus ei välttämättä auta, jos olet
maahanmuuttaja tai maahanmuuttajataus-
tainen. Tämä turhauttaa ja saa aikaan reak-
tioita vaikkapa terroristisen käyttäytymisen
suuntaan. Malkki painottaakin, että radika-

lisoitumisen taustalla ei ole niinkään kyse
mielenterveysongelmista, köyhyydestä tai
syrjäytymisestä, kuten usein arvellaan. Jos ja
kun kyse on paljolti osattomuuden kokemi-
sestä, niin tämä on tietysti – jälleen kerran
– vakava haaste vastaanottavien maiden ko-
tuttamisohjelmille.

Kirjansa lopussa Malkki luo katseen tu-
levaisuuteen. Selkeällä tavalla hän laajentaa
terrorismin suuntaa myös äärioikeiston kas-
vuun ja sitä kautta lisääntyvään terrorismin
uhkaan. Tämä on havaittu myös Suomessa,
sillä esimerkiksi Suojelupoliisi on uunituo-
reessa kansallisen turvallisuuden katsauk-
sessaan (SUPO 2020) asettanut samoille lin-
joille. Yhtenä mielenkiintoisena ryhmänä
kirjassa tuodaan esille ns. INCEL-kulttuuri.
Termi tulee sanoista *involuntary celibaty* eli
tahdonvastainen selibaatti. Nämä incel-mie-
het ovat "parisuhdelotossa" niitä, jotka kuvit-
televat olevansa hyljeksittyjä ja vähemmän
toivottuja partnereita. Incelien viha koh-
distuu ensi sijassa naisiin, joita he pitävät
syyllisenä huonoon sosiaaliseen asemaansa.
Tällaisilla incel-miehillä on todettu olevan
kytköksiä äärioikeistoon.

Malkki näkee myös ilmastonmuutoksen
tuottavan mahdollisesti terrorismiin viittaa-
vaa käytäntöä. Hän nimeää ekofasistien kan-
sainvälisesti merkittäväksi oppi-isäksi Pentti
Linkolan. Totta onkin, että ympäristöstä huo-
lissaan olevien kansalaisten ja järjestöjen
mielestä kaikki nykypäivän poliitikot eivät
koe ympäristö- ja ilmastoasioita tärkeinä
globaalilla tasolla. Tästä olkoon esimerkkinä
vielä vallassa oleva presidentti Trump, jonka
päätoimella USA erosi lopullisesti marras-
kuussa 2020 Pariisin ilmastopöytäkirjasta.

Kirjassa ohitetaan vain muutamalla rivil-
lä Turussa elokuussa 2017 tapahtunut puu-
kotustapahtuma. Alioikeus tuomitsi tekijän
kahdesta terroristisesta tarkoituksessa teh-
dyistä murhasta elinkautiseen vankeusran-
gaistukseen. Tuomio on pysyvä, koska siitä ei
valitettu. Ne harvat kohdat, missä Malkki ta-
pausta käy kirjassaan läpi, hän puhuu Turun
puukotuksesta sen kummemmin tarkaste-
lematta tekoa rikoslain kannalta. Suomen
Kuvalehdessä hän pohtii, onko syksyllä 2020
Ranskassa tapahtuneissa vastaavan tyyppi-
sissä iskuissa edes kyse terrorismista. Malkki
toteaa haastattelussa "*Hyökkääjän uusi profi-
li*" (Suomen Kuvalehti 45/2020, s. 9), että "*Kyse
voi olla terrorismista, mutta myös Charlie Heb-
don inspiroimasta viharikollisuudesta*". Luet-
tuani aikanaan Turun puukotuksesta tehdyn
1200-sivuisen esitutkimusmateriaalin, tulin
tulokseen, että kyse ei välttämättä ollut ter-
rorismista rikoslain tarkoittamassa mieles-
sä. Asiasta olisi ollut mielenkiintoista saada
Leena Malkin näkemys. Oliko Turussakin siis

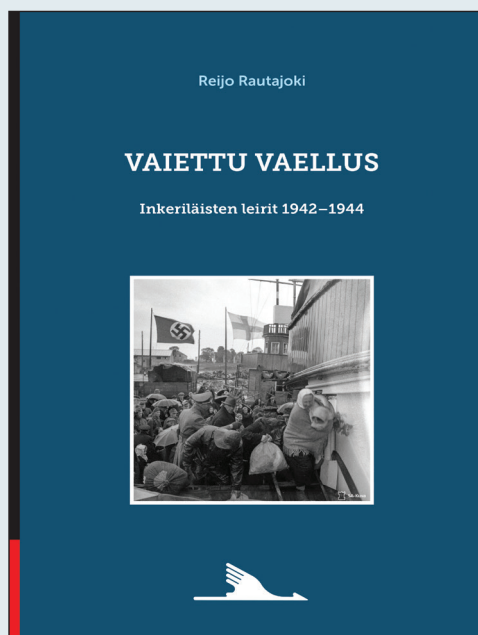
loppujen lopuksi kyse viharikoksesta, tai jopa rikoksesta ilman vihaa?

Kirjassa on lähes 40 sivua lähteitä, joka osoittaa tekijän perehtyneisyyden kirjoittamaansa aiheeseen. Yhden mielenkiintoisen lähteen havaitsin puuttuvan. Tutkija Atte Kalevan kiistelty teos *"Jihad ja terrori"* puuttui luettelosta. Kyseisen kirjan aikaisemmin tässä lehdessä arvioineena en pidä puutetta suurena, päinvastoin.

Olen jo parikymmentä vuotta siirtolaisuutta ja maahanmuuttoa koskevilla yliopistoluennoillani puhunut terrorismista

ja siihen liittyvistä tekijöistä. Valitettavasti lähdemateriaali on ollut varsin hajanaista ja suppeaa. Aiheesta kokonaisuuden tarjoaminen opiskelijoille tiivistetyssä muodossa on työlästä henkilölle, joka ei ole varsinaisesti omistautunut terrorismin tutkintaan. Tässä suhteessa Leena Malkin teos *"Mitä tiedämme terrorismista"* on erinomainen lahja myös muuttoliiketutkimuksen ja –opetuksen parissa pakertaville.

Ismo Söderling
Väestöpolitiikan dosentti

**Hinta 30 € +
toimituskulut**

Reijo Rautajoki

Vaiettu vaellus

Inkeriläisten leirit 1942–1944

"Suomi kutsuu Teitä inkeriläiset! Siirtonne Suomeen tapahtuu täyden vapaaehtoisuuden pohjalla".

Näillä julisteilla inkeriläisiä kutsuttiin palaamaan esi-isiensä maahan. Lähtijät täyttivät vapaaehtoisuutta osoittavan anomuksen. Yli 63 000 inkerinsuomalaista pelastettiin sodan keskeltä Suomeen. Inkerin sotapakolaiset siirrettiin Viron kautta Hankoon ja sieltä edelleen kymmenien pakolaisleirien kautta uusiin oloihin. Ihmisille löytyi asunto ja työtä. Kaikki näytti hyvältä syksyyn 1944 saakka.

Vaativuus inkeriläisten ja muiden suomalaisten kohtaloiden selvittämisestä Venäjällä on noussut viime aikoina ajankohtaiseen keskusteluun. FT Reijo Rautajoen tutkimus tuo keskusteluun uutta tietoa ja täyttää osaltaan historian valkoisia aukkoja.

Siirtolaisuusinstituutti 2020. Julkaisuja 30.
206 s.